

Léon Klaassen bij de verzwakte beuken
in het Kronenburgerpark

Nijmegen kan niet zonder Vierdaagse, maar bomen zijn soms de dupe

Ommetje met boomspecialist Léon Klaassen in de oudste stad van Nederland

Een ommetje door de Nijmeegse binnenstad met Léon Klaassen, adviseur groen bij Stadsrealisatie, voert langs bijzondere bomen en geeft een inkijkje in lastige boomdilemma's. Zowel archeologie als grote evenementen zitten de vergroening van de oudste stad van het land nog weleens in de weg.

Auteur: Hanneke Tax

We hebben afgesproken bij het Stadhuis, vanwaar we langs verschillende plekken in de binnenstad zullen wandelen. Als oudste stad van Nederland beschikt Nijmegen over veel Romeinse opgravingen. Daarnaast kent de stad veel culturele en sportieve evenementen – en natuurlijk de Nijmeegse Vierdaagse met de bijbehorende zomerfeesten.

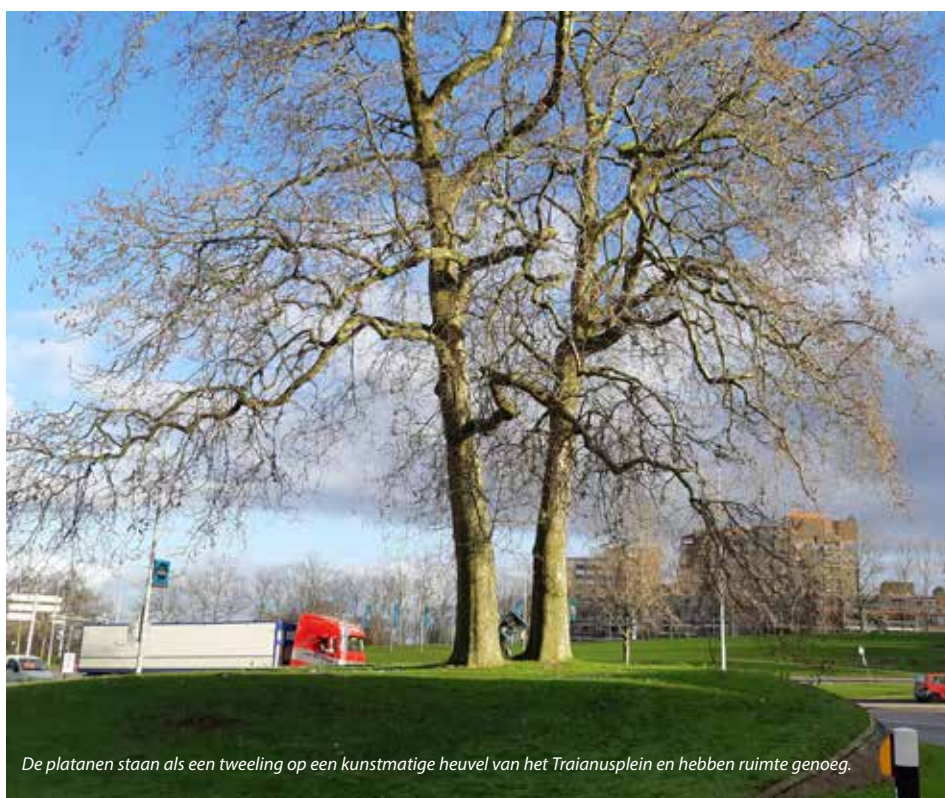
Archeologie, culturele hotspot ... en bomen

Om te beginnen, wandelen we vanaf het stadhuis naar het Valkhof, om te illustreren hoe oudheid en evenementen hun stempel drukken op het groen in het stadscentrum. 'De meeste mensen komen hier niet voor de oudheden, zoals de Barbarossaruïne en de St. Nikolaaskapel, maar voor culturele evenementen of voor de zomerfeesten. Het valt de meeste mensen ook niet op hoe mooi de

diversiteit aan bomen is in het park, dat oorspronkelijk werd ontworpen door landschapsarchitect Jan David Zocher.' Klaassen vertelt dat er een renovatie van het Valkhof op de rol staat, waarbij de historische structuur beter zichtbaar wordt gemaakt. Een oude burchtmuur wordt weer opgetrokken. 'De bomen worden daarbij zoveel mogelijk ontzien, maar veel meer kunnen we eigenlijk niet doen. Die bomen maken deze plek heel waardevol als park, maar de mogelijkheden om ze te beschermen zijn enorm beperkt. Nijmegen kiest voor deze plek als culturele hotspot en het is bovendien een archeologisch rijksmonument. In de eerste plaats komen hier dus vaak veel mensen en in de tweede plaats mag er niet in de bodem gegraven worden, ook niet een klein stukje. Bodemverbetering, beschermende ondergrondse constructies en zelfs nieuwe aanplant

Kijk hier in de zomer eens naar: de rode beuken vormen dan een mooi contrast met de Robinia pseudoacacia 'Frisia' op de achtergrond.

De platanen staan als een tweeling op een kunstmatige heuvel van het Traianusplein en hebben ruimte genoeg.

is hier helaas geen optie. Dat betekent dat de lindes, esdoorns, roodbladige beuken, *Robinia pseudoacacia* 'Frisia', iepen, ginkgo's, platanen en eiken heel kwetsbaar zijn. Eigenlijk is het een wonder dat veel van die bomen nog een redelijke conditie hebben. Een paar van de slechtste zullen bij de komende renovatie niet kunnen blijven staan.'

Kunstwerk

We vervolgen onze weg naar het Keizer Traianusplein, waar de bomen het aanmerkelijk comfortabeler hebben. Klaassen: 'Ook op deze plaats zien veel mensen de bomen niet. Ze hebben het te druk met op het verkeer letten. Toch is er veel aandacht besteed aan de inrichting van dit verkeersplein, dat ook wel bekendstaat

'De bladvorm van een beuk lijkt totaal niet op die van een varenbeuk'

als "het kunstwerk". In de jaren zeventig gaf het stadsbestuur twee kunstenaars opdracht om het plein als een soort toegangspoort vorm te geven, vanaf de Waalbrug naar de stad. De heuvels met grote bomen en keien vielen toen niet bij iedereen in de smaak, maar inmiddels zijn ze helemaal geaccepteerd.' Vanaf het punt waar we staan, leveren twee platanen op een kunstmatige heuvel een mooi beeld op. 'Hoewel dit een druk verkeersplein is, hebben de bomen hier wel de ruimte en een bodem die met rust wordt gelaten. Zelfs de lage takken hoeven niet gesnoeid te worden; je ziet dat het verkeer er ruim omheen kan.'

Via de Oranjesingel gaan we terug richting binnenstad. Er staan meerdere bomenrijen, maar de conditie ervan laat te wensen over, laat Klaassen zien. 'Voor Nijmegen zijn verschillende grote evenementen heel belangrijk, met name de Vierdaagse. Deze bomen zijn ongeveer tachtig jaar oud en dat zou je niet zeggen. Ik zou er graag plantvlakken omheen maken omdat gras en bomen geen beste combinatie is, en het gras wordt ook nog eens veel belopen. Maar dat is helaas geen optie, want deze vlakken zijn tijdens de Vierdaagse in gebruik als fietsenstalling. Er zijn meer plaatsen in het centrumgebied waar evenementen concurreren met aanleg of verbetering van groen. Eigenlijk is het natuurlijk cru dat je 51 dagen per jaar in een minder groene stad leeft om daar één week per jaar een groot evenement te kunnen houden, maar de Vierdaagse en de feesten zijn onlosmakelijk met Nijmegen verbonden. Ook als groenadviseur kun je daar niets aan veranderen.'

Vlonders

We naderen het Julianapark, vlak bij de Wedren. 'Ook een Vierdaagse-locatie. Op deze plek is in de aanloop van het wandelevenement altijd de inschrijving, waarbij duizenden mensen uren in de rij staan. Gelukkig wordt het hele park dan afgedekt met vlonders, om de bodem te

Netelboom op het Keizer Karelplein

Nijmeegse bodem. 'De stad ligt hoog en de bodem bestaat hier vooral uit zand, hoewel in mindere mate ook veel andere bodemsoorten voorkomen. In het verleden werden bomen regelmatig gewoon aangeplant in het zand. Stratenmakers verzorgden de klus door het zand goed aan te trillen voordat de bestrating werd aangelegd. Dat betekende voor de boom helaas een sterk verdichte bodem, waar nauwelijks voeding en eigenlijk geen lucht in zat. Tegenwoordig pakken we dat gelukkig anders aan, vaak met substraten of door te werken met open plantvakken. Om teveel grondverplaatsing te voorkomen, hebben we bovendien een slimme oplossing bedacht: in plaats van al het zand halen we maar een deel ervan weg en dit volume vervangen we door een verrijkmix. Hierbij wordt één derde van het zand weggehaald en vervangen door een voedingsrijk grondmengsel, dat door het zand heen wordt gewerkt. Op plaatsen waar meer draagkracht nodig is, gebruiken we een substraat met een stabiliserende steenfractie, wat meer draagkracht oplevert en tegelijk ruimte laat voor lucht, water en wortelgroei.'

Oase

We zijn aangekomen bij het Keizer Karelplein, een druk verkeersplein waarover een constante

beschermen tegen al die voeten. De rest van het jaar is het een rustig park met een aantal karakteristieke bomen. De wilde kastanje is hier beeldbepalend en ook de varenbeuk – met de wandelschoenen die erin zijn gehangen – is bijzonder. Het blad is varenachtig, maar je ziet ook dat hij veel fijner vertakt is dan de gewone beuk.'

In het Julianapark staan mooie parkbomen, maar dat is niet overal het geval. Klaassen is wat dat betreft kritisch op de manier waarop er in Nederland soms bomen worden aangeplant. 'Het vreemde is dat er vaak straatbomen in parken belanden en parkbomen juist in straten. Volgens mij komt dat doordat ontwerpers origineel willen zijn en hun stempel op het ontwerp willen drukken. Ze kijken vooral naar uiterlijke kenmerken van bomen en weten te weinig over passende omstandigheden voor een boomsoort.'

Zandbodem

Wandelend richting het Keizer Karelplein vertelt Klaassen over de specifieke uitdagingen van de

Varenbeuk in het Julianapark

stroom verkeer circuleert. Niet gemakkelijk om over te steken, maar Klaassen weet precies wanneer het goede moment is. Eenmaal midden op het plein voel je rust neerdalen, min of meer alsof je in het oog van een storm staat. We blijven door een verrassend fraai aangelegd park te wandelen met bankjes, een waterloop, kunst en veel verschillende bomen en planten. 'Voorheen stonden hier veel grote rododendron-stuiken, maar die zijn inmiddels vervangen door perken met vaste planten. De rododendrons werden namelijk een populaire slaapplek voor mensen zonder dak boven hun hoofd.' Voordat we het plein verlaten, wijst Klaassen nog op een grote *Celtis australis*, een netelboom. 'Een mooie boom, die maar weinig wordt aangeplant.' Denk er eens aan als je op zoek bent naar een bijzondere soort, wil hij er maar mee zeggen. We gaan alweer in de richting van ons eindpunt, het Kronenburgerpark. In de zijstraten zien we steeds één boomsoort, in rijen aangeplant. 'Dat is een typisch Franse manier van planten, maar dan op z'n Nederlands. De Fransen hebben hun manier om de natuur te bedwingen tot een kunst verheven, waarbij identieke bomen en struiken in een fraai symmetrisch patroon worden aangeplant. Maar de Fransen beperken dat tot de hoofdaders van een stad; daarbuiten is alles eerder een beetje rommelig, wat veel natuurlijker is. In Nederland gebruiken we die Franse stijl te pas en te onpas. Overall in de stad en daarbuiten zie je bomenlanen met vaak identieke exemplaren van maar één boomsoort. En dan zijn het ook nog vaak soorten die ecologisch weinig te bieden hebben, zoals platanen.' We kijken opzij, de Smetiusstraat in. 'Daar en in

De voeten van deze beuken zijn aangetast door zonnebrand.

Zwakke voeten

In het Kronenburgerpark passeren we een esdoorn die er niet best uitziet. Op de bast zijn grote zwarte vlekken te zien, die doen denken aan roetschorsziekte. Hij is al gemerkt om binnenkort verwijderd te worden. Verderop in dit park in Engelse landschapsstijl – met onder meer visueel oneindige waterpartijen, fraaie doorkijkjes en een grot – zien we onder andere een grote tulpenboom (*Liriodendron*), een oude *Taxus* die alle ruimte krijgt, treurwilgen en een fraai drietal grote beuken. 'Dit park is populair bij veel mensen, maar de evenementenlast valt

bladerdek van die ene boom wegvalt.' Tijdens ons ommetje hebben we nog lang niet alle parken bezocht en zeker niet alle bijzondere bomen. Ondanks de druk van evenementen, verkeer en archeologie oogt Nijmegen als een redelijk groene stad. Klaassen sluit af: 'We benaderen "groen" in Nijmegen niet als een apart onderwerp. We hebben bijvoorbeeld de realisatie-afdeling, waar mijn functie als adviseur Groen onder valt, samen met andere disciplines. Doordat we niet in hokjes denken, is er veel afstemming tussen de verschillende gebieden. Ondanks de prioriteit voor cultuur en evenementen kunnen we toch veel bereiken voor de bomen en het groen in Nijmegen.'

'Doordat we niet in hokjes denken, kunnen we veel bereiken voor de bomen in Nijmegen'

de Bloemerstraat zijn zelfs nog hemelbomen aangeplant in 2016, voordat de soort op de Unielijst van invasieve exoten werd geplaatst. Gelukkig is er een trend om bomen natuurlijker aan te planten, met meer diversiteit en meer ecologische waarde. Dat betekent wat mij betreft wel dat er aan het begin van een ontwerp boomspecialisten en ecologen bij betrokken moeten worden. Anders krijgen we een nieuwe variant van slecht bedachte boomaanplant met op termijn een teleurstellend resultaat.'

hier mee. Voor Nijmeegse begrippen zijn de omstandigheden hier dus heel goed. Helaas betekent dat voor deze drie beuken geen goed nieuws. Beuken die niet in de bescherming van een bos staan, kunnen slecht tegen warmte en droogte. Aan de voeten zie je dan ook duidelijk de gevolgen van zonnebrand. De zuidelijkste van de drie zal gekapt moeten worden voordat het onveilig wordt. Ik ben bang dat dat ook het einde zal inluiden voor de andere twee, die veel meer zon op de bast en stamvoet krijgen als het

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!